

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. Г. КОРОЛЕНКА
Психолого-педагогічний факультет
Кафедра психології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова вченої ради
психолого-педагогічного факультету

Сулаєва Н.В.

Протокол № 1 від 29.08.2019

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ»

підготовки здобувачів освітнього ступеня «бакалавр»

Галузь знань	<i>05 Соціальні та поведінкові науки</i>
Спеціальність	<i>053 Психологія</i>
Освітня програма	Освітньо-професійна «Психологія»

2019 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Юридична психологія» підготовки здобувачів освітнього ступеня бакалавр за спеціальністю 053 Психологія – 16 стор.

Розробник програми:

Гончарова Наталія Олексіївна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології

Робоча програма навчальної дисципліни «Юридична психологія» обговорена і схвалена на засіданні кафедри психології

Протокол засідання № 1 від 29.08.2019 р.

Завідувач кафедри психології _____ Седих К.В.

ПОГОДЖЕНО:

Керівник групи забезпечення спеціальності «Психологія»

_____ Седих К.В.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3	Обов'язкова	
	Рік підготовки:	
	четвертий	четвертий
Загальна кількість годин – 90	Семестр	
	VIII	VIII
Кількість змістових модулів (за умов поділу) – 5	Лекції	
	<i>10 год.</i>	<i>4 год.</i>
	Семінарські заняття	
	<i>Не передбачені навчальним планом</i>	
	Практичні заняття	
	<i>14 год.</i>	<i>4 год.</i>
	Лабораторні заняття	
	<i>Не передбачені навчальним планом</i>	
	Самостійна робота	
	<i>66 год.</i>	<i>82 год.</i>
Вид підсумкового контролю: екзамен		
Мова навчання	Українська	

2. Мета навчальної дисципліни: сформувати у майбутніх фахівців уявлення про теоретичні та прикладні основи правозастосовної та судової діяльності, що дозволяє розуміти психологічні закономірності у системі юриспруденції; розкрити причини виникнення юридичної практики й основних етапів її розвитку, а також наукові методи, які використовуються в юридичній психології; ознайомити з новітніми психологічними аспектами слідчої та судової діяльності, психологічними механізмами скоєння злочинів, особливостями поведінки злочинця на різних етапах злочинної діяльності та особливостями професійної самосвідомості особистості; виявляти за сформованою системою понять, принципів і фактів науки особливості створення професіограм юридичних працівників, використання методів і методичних процедур у юриспруденції та психології.

3. Передумови для вивчення навчальної дисципліни: загальна психологія, вікова та педагогічна психологія, соціальна психологія, психологія праці.

4. Очікувані результати навчання з дисципліни:

- Визначати, аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми юридичного характеру та пропонувати шляхи їх розв'язання.
- Демонструвати розуміння закономірностей та особливостей розвитку і функціонування психічних процесів у контексті юриспруденції.
- Ілюструвати прикладами закономірності і особливості функціонування та розвитку психічних явищ криміногенного характеру, механізмів скоєння злочинів.
- Здійснювати пошук інформації з різних джерел для вирішення юридичних завдань в т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.
- Здійснювати реферування наукових джерел, обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки.
- Самостійно обирати та застосовувати валідний і надійний профдіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології у юриспруденції та психології.
- Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, вміннями дотримуватися процедури дослідження у системі юриспруденції.
- Пропонувати власні способи вирішення задач юридичного характеру і проблем у психології юридичної праці, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.
- Складати та реалізовувати шляхи формування професійної свідомості юридичних працівників з урахуванням індивідуальних особливостей особистості, встановлювати ефективність власних дій.
- Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів юридичної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до запиту.
- Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.
- Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для поінформованої аудиторії, створювати професіограми юридичних працівників.
- Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до правових аспектів та особливостей співрозмовника.

- Емпатійно взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші правові чи гендерно-вікові особливості.
- Демонструвати відповідальне ставлення до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.
- Знати та дотримуватися етичних принципів профконсультативної роботи психолога у правозастосовній та судовій діяльності.
- Демонструвати соціально відповідальну та правосвідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям.
- Демонструвати навички командної роботи у процесі вирішення фахових завдань.

Сума балів, накопичених студентом у процесі вивчення навчальної дисципліни	Рівень досягнення студентом запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни
90-100	Студент демонструє високий рівень досягнення кожного із запланованих результатів навчання, що засвідчує його безумовну готовність до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
75-89	Студент виявляє достатній рівень досягнення кожного із запланованих результатів навчання та готовий до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
60-74	Студент виявляє мінімально достатні для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом результати навчання.
35-59	Рівень наявних результатів навчання є недостатнім для подальшого навчання студента та/або його професійної діяльності за фахом.
0-34	Результати навчання відсутні.

6. Засоби діагностики результатів навчання:

Усне опитування, експрес-опитування, перевірка письмових проблемних питань та ситуацій, письмові словникові роботи, перевірка виконання практичних завдань, складання тестів і кросвордів до кожної теми, модульна контрольна робота у тестовій формі.

7. Програма навчальної дисципліни:

Змістовий модуль 1. Вступ в юридичну психологію

Тема 1. Предмет, задачі та система юридичної психології

Юридична психологія як галузь психологічної науки. Виникнення юридичної психології як самостійної науки. Предмет юридичної психології та різноманітні підходи щодо його визначення. Завдання юридичної психології. Методи юридичної психології та їх характеристика. Система юридичної психології. Місце юридичної психології в системі психологічних та

юридичних наук (загальна, вікова, педагогічна, соціальна психологія; психологія праці; патопсихологія; криміналістика; криминологія; карний процес; карне право; цивільний процес; цивільне право; сімейне, трудове право; судова психологія тощо).

Тема 2. Історія розвитку юридичної психології

Передумови виникнення психологічних та юридичних знань. Погляди античних філософів на явища правової регуляції людської поведінки. Рання історія юридичної психології у XVIII та першій половині XIX століття. Першочергове оформлення юридичної психології як науки у кінці XIX на початку XX століття. Історія юридичної психології у XX столітті. Вивчення проблем юридичної психології зарубіжними авторами. Основні напрямки розвитку вітчизняної юридичної психології. Історія розвитку юридичної психології в Україні.

Змістовий модуль 2. Психологія правосвідомості особистості

Тема 3. Проблема соціалізації особистості

Правова соціалізація. Психологічні умови дієвості правових норм. Психологічний аналіз правовідносин у сфері економіки. Особистість як об'єкт психологічного аналізу і суб'єкт правовідносин. Психологія правознавчої діяльності. Психологія правотворчої діяльності. Психолого-педагогічні аспекти формування правосвідомості особистості. Психологічні аспекти юридичної відповідальності. Система соціальних норм і система соціальних засобів впливу як регулюючий фактор поведінки людей в групі. Свідомість і правосвідомість. Ознаки правосвідомості. Структура правосвідомості. Основні принципи взаємовідносин між державою і особистістю. Умови ефективності дії правової норми.

Тема 4. Психологія юридичної праці

Предмет і задачі психології юридичної праці. Специфіка юридичних професій. Правова регламентація діяльності юристів. Психологічні аспекти вивчення діяльності юристів. Види та зміст професійно-психологічної підготовки юриста. Психологія видів правоохоронної діяльності. Етика і психологія правової діяльності. Психологія особистої безпеки правознавців. Вимоги до професійної моралі юристів. Історія розвитку юридичної професійної моралі. Психолого-педагогічні аспекти формування особистості юриста. Фактори, що впливають на ефективність юридичної праці. Особливості встановлення психологічного контакту та довірливих відносин.

Тема 5. Психологія неповнолітніх

Проблеми неповнолітніх в юридичній психології. Формування особистості “важкого” підлітка. Антисоціальна поведінка неповнолітніх: умови і фактори формування. Форми асоціальної та антисоціальної поведінки неповнолітніх. Проблема типології підліткових угруповань з девіантною поведінкою. Делінквентна поведінка. Особливості структури злочинності неповнолітніх. Кримінальна мотивація неповнолітніх. Проблема перевиховання неповнолітніх правопорушників. Профілактика правопорушень серед неповнолітніх. Психологічні особливості слідства у справах неповнолітніх.

Змістовий модуль 3. Кримінальна психологія

Тема 6. Особливості особистості злочинця

Актуальність психологічного вивчення особистості злочинця. Психологічний аналіз особи злочинця. Цілі та задачі психологічного дослідження особистості злочинця у правовому процесі. Проблема типології особистості злочинця: критерії, ознаки, класифікації. Спосіб, мотиви та характер учинення злочину. Виникнення та структура мотиву злочину. Умисел у злочині й особливості емоційного стану злочинця. Психологічні наслідки скоєного злочину. Психологія організації злочинних угруповань. Психологічні особливості злочинців-професіоналів (рецидивістів). Психологічні особливості вивчення особи, яка підозрюється у скоєнні злочину.

Тема 7. Психологія потерпілого

Психологічна характеристика особистості потерпілого. Проблема віктимізації: особистість потерпілого та її роль у злочинній дії. Аналіз конфліктної ситуації та роль потерпілого в ній. Провокуюча поведінка потерпілого. Індивідуальні особливості особистості потерпілого. Правова незахищеність особистості. Методики юридичного та психологічного досліджень особистості потерпілого. Психологічний аналіз показань потерпілого.

Змістовий модуль 4. Психологія слідчої діяльності

Тема 8. Судово-психологічна експертиза

Судово-психологічна експертиза: цілі та задачі. Методики проведення судово-психологічної експертизи. Судово-психологічна експертиза емоційних

станів. Судово-психологічна експертиза потерпілих у справах про статеві злочини. Експертиза соціально-психологічних особливостей членів злочинного угруповання. Судово-психологічна експертиза встановлення здатності неповнолітнього правопорушника щодо розуміння значення здійснених ними дій. Психологічна експертиза в складі комплексних експертиз у справах про ДТП. Експертиза здатності свідчити.

Тема 9. Психологія досудового слідства

Загальна характеристика психологічних особливостей слідчої діяльності. Психологія реконструкції події злочину. Напрямки реконструкції минулої події злочину. Ознаки та етапи цілеспрямованої діяльності слідчого. Умови ефективності вирішення слідчої ситуації. Психологія огляду місця події. Психологія затримання. Особливості сприймання слідчим місця події. Пошукова діяльність слідчого. Реконструктивна діяльність слідчого. Психологія очної ставки. Психологія розпізнавання. Психологічні особливості здійснення обшуку.

Змістовий модуль 5. Психологія судової діяльності

Тема 10. Психологія судового слідства

Психологічний зміст судової діяльності. Психологічні особливості організації судового слідства. Психологічні закономірності розгляду справ у суді. Психологічний аналіз судового процесу. Психологічні аспекти реконструктивної діяльності судді. Індивідуально-типологічні особливості свідків та їх урахування в процесі суду. Проблема лжесвідчення. Психологічні особливості діяльності юристів – учасників судового процесу. Психологічні особливості полеміки в судовому процесі та формулювання переконань. Прийняття рішення судом. Психологія цивільно-правового регулювання та цивільного судочинства.

Тема 11. Пенітенціарна психологія

Предмет і задачі пенітенціарної психології. Проблема ресоціалізації особистості злочинця. Психологія поведінки засудженого. Врахування індивідуальних особливостей особистості злочинця під час перевиховання. Психологія позбавленого волі, задачі та фактори ресоціалізації. Специфіка мети і задач виправлення та перевиховання засуджених. Психологічні основи покарання злочинця. Динаміка особистості засудженого і виховний процес. Структура колективу засуджених. Психологічна характеристика процесу

адаптації визволеного до умов життя на волі. Проблема рецидиву злочину.
Особистість рецидивіста.

8. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин								
	Денна форма				Заочна форма				
	Лекції	Практ. заняття	Лаборат. заняття	Самост. робота	Теми узагальнен. лекцій	Лекції	Практ. заняття	Лаборат. заняття	Самост. робота
Змістовий модуль 1. Вступ в юридичну психологію.									
Тема 1. Предмет, задачі та система юридичної психології.	2	2	-	6	Тема 1. Предмет, задачі та система юридичної психології.	2	2	-	6
Тема 2. Історія розвитку юридичної психології.	-	2	-	8				-	10
Разом за модуль	2	4	-	14				-	16
Змістовий модуль 2. Психологія правосвідомості особистості.									
Тема 1. Психологія юридичної праці.	2	2	-	4	Тема 1. Психологія юридичної праці.	2	2	-	8
Тема 2. Психологія неповнолітніх.	-	-	-	8		-	-	-	10
Разом за модуль	2	2	-	12		2	2	-	18
Змістовний модуль 3. Кримінальна психологія.									

Тема 1. Особливості особистості злочинця.	2	2	-	6		-	-	-	8
Тема 2. Психологія потерпілого.	-	-	-	8		-	-	-	10
Разом за модуль	2	2	-	14		-	-	-	18
Змістовний модуль 4. Психологія слідчої діяльності.									
Тема 1. Судово-психологічна експертиза.	2	-	-	6		-	-	-	6
Тема 2. Психологія досудового слідства	-	-	-	8		-	-	-	10
Разом за модуль	2	-	-	14		-	-	-	16
Змістовний модуль 5. Психологія судової діяльності.									
Тема 1. Психологія судового слідства.	2	2	-	4		-	-	-	6
Тема 2. Пенітенціарна психологія.	-	4	-	8		-	-	-	8
Разом за модуль	2	6	-	12		-	-	-	14
Усього годин	10	14	-	66		4	4	-	82

Теми семінарських занять
Не передбачені навчальним планом

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
1	Тема 1. Предмет, задачі та система юридичної психології.	2	2
2	Тема 2. Особливості розвитку юридичної психології.	2	
3	Тема 3. Психологія юридичної праці.	2	2
4	Тема 4. Особливості особистості злочинця.	2	
5	Тема 5. Психологічна характеристика судового процесу.	2	
6	Тема 6-7. Пенітенціарна психологія.	4	
	Разом	14	4

Теми лабораторних занять
Не передбачені навчальним планом

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
1	Тема 1. Предмет, задачі та система юридичної психології.	6	6
2	Тема 2. Особливості розвитку юридичної психології.	8	10
3	Тема 3. Психологія юридичної праці.	4	8
4	Тема 4. Психологія неповнолітнього.	8	10
5	Тема 5. Особливості особистості злочинця.	6	8
6	Тема 6. Психологія потерпілого.	8	10
7	Тема 7. Методи судово-психологічної експертизи.	6	6

8	Тема 8. Психологічна характеристика досудового процесу.	8	10
9	Тема 9. Психологічна характеристика судового процесу.	4	6
10	Тема 10-11. Пенітенціарна психологія.	8	8
	Разом	66	82

Перелік індивідуальних навчально-дослідних завдань

Не передбачені навчальною програмою.

9. Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль: усне опитування, експрес-опитування, перевірка самостійної роботи, письмові самостійні словникові роботи, перевірка виконання практичних завдань. Модульний контроль: модульна контрольна робота у тестовій формі.

10. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточний, модульний контроль та самостійна робота															Ек-за-мен	Су-ма
Змістовий модуль №1			Змістовий модуль №2			Змістовий модуль №3			Зміст. мод. №4			Зміст. мод. №5			40	100
T1	T2	МКР	T3	T4	МКР	T5	T6	МКР	T7	T8	МКР	T9	T11	МКР		
3	2	3	2	3	3	3	2	3	2	3	3	3	2	3		

11. Шкала оцінювання успішності студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності за 100-бальною шкалою	Форма семестрового контролю <i>екзамен</i>
	Значення оцінки
90 – 100	відмінно
75-89	добре
60-74	задовільно
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення

Навчально-методичний комплекс дисципліни, мультимедійне обладнання, презентації до тем лекцій в PowerPoint, підручники, посібники, підбірка документальних фільмів про особливості правозастосовної та судової роботи.

13. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Алексеев А.В. Теория права. – М.: Право и Закон, 1994. – 254 с.
2. Асмолов А.Г. Психология личности. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 1996 – 148 с.
3. Бандурка А.М., Бочарова С.П., Землянская Е.В. Юридическая психология: Учебник. – Харьков: Изд-во нац. ун-та внутр. дел. – 2001.
4. Бедь В.В. Юридична психологія: Навчальний посібник. – К.: «Каравела» - 2003. – 376 с.
5. Васильев В.Л. Юридическая психология. – СПб.: Питер, 2002. – 656 с.
6. Еникеев М.И. Общая юридическая психология (в двух ч.). - Ч.II «Юридическая психология». Учебник. – М.: Юрид. лит., 1996. – 560 с.
7. Еникеев М.И. Практикум по юридической психологии. – М.: Изд-во «Норма», 2001. – 592 с.
8. Коновалова В.О., Шепітько В.Ю. Юридична психологія: Академічний курс: Підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. – К.: Концерн «Видавничий дім «Ін Юре», 2004. – 424 с.
9. Прикладная юридическая психология: Учеб. Пособие для вузов / Под ред. проф. А.М. Столяренко. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001. – 639 с.
10. Прыгунов П.Я. Практикум по психологии ролевого поведения для сотрудников правоохранительных органов. – М.: МОДЭК, 2003. – 206 с.
11. Прыгунов П.Я. Юридична психологія. Тестові завдання. Навчально-методичний посібник. – К.: КНТ, 2006. – 100 с.
12. Саніахметова Н.О. Правовий захист підприємництва в Україні: Навч. посібник. – К.: Юрінком Інтер, 1999. – 336 с.
13. Соснин А.С., Прыгунов П.Я. Менеджмент безопасности предпринимательства. – К.: Изд-во «Европейского университета», 2004. – 556 с.
14. Столяренко А.М. Психологические приёмы в работе юриста: Практ. пособие. – М.: Юрайт, 2000. – 288 с.
15. Чуфаровский Ю.В. Психология в оперативно-розыскной деятельности правоохранительных органов. – М.: Право и Закон, 1996. – 128 с.
16. Юридична психологія: Навчальний посібник / Під заг. ред. проф. Кондратьєва Я.Ю. – К.: Юріком, 2000. – 345 с.

Додаткові

1. Аминов И.И. Занимательная психология для юристов: Учебное пособие для вузов. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001. – 206 с.
2. Аминов И.И. Психологический практикум для юристов. Учебное пособие. – М.: Издательство «ЭКМОС», 2001. – 144 с.
3. Антонян Ю.М., Еникеев М.И., Эминов В.Е. Психология преступника и расследования пре ступлений. – М.: Юристь, 1996. – 336 с.
4. Бандурка А.М., Друзь В.А. Конфликтология: Учеб. пособие для вузов. – Харьков: Ун-т внутр. Дел, 1997. – 350 с.
5. Гельманов А.Г., Гонтарь С.А. Как установить участие лица в правонарушении? Эффективный и экономический метод диагностики скрывае мой причастности и получения признания виновного в отсутствии доказательств. – М.: ОАО «Можайский полиграфический комбинат», 1999. – 160 с.
6. Денисюк С.Ф., Шепитько В.Ю. Обыск в системе следственных действий (Тактико-криминалистический анализ): Научно-практическое пособие. – Харьков: Консум, 1999. – 160 с.
7. Егоров В.С. Психология групповых нарушений общественного порядка: Учебное пособие. – М.: МПСИ, Издательство НПО «МОДЭК», 2000. – 148 с.
8. Китаев Н.Н., Китаева В.Н. Экспертные психологические исследования в уголовном процессе: проблемы, практика, перспективы. – Иркутск: Изд-во БГУЭП, 2002. – 432 с.
9. Коновалова В.Е. Допрос: тактика и психология. – Харьков: Консум, 1999. – 157 с.
10. Корольчук М.С. Психофізіологія діяльності / Підручник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Ельга, 2003. – 400 с.
11. Краткая сыскная энциклопедия: Деятельность оперативно-розыскная, частная сыскная (детективная) /Авт.-сост. докт. юрид. наук, проф. А.Ю. Шумилов. – М.: Изд-ль Шумилова И.И., 2000. – 227 с.
12. Кудрявцев В.Н. Генезис преступления. Опыт криминологического моделирования: Учеб. пособие. – М.: Издательская группа «ФОРУМ-ИНФРА-М», 1998. – 216 с.
13. Ольшанский Д.В. Психология терроризма. – СПб.: Питер, 2002. – 228 с.
14. Оперативно-розыскная деятельность: Учебник / Под ред. К.К. Горяинова, В.С. Овчинского, Г.К. Синилова, А.Ю. Шумилова. – М.: ИНФРА-М, 2004. – 84 с.
15. Пономарёв И.Б. Избранные труды: Юридическая психология, конфликтология, психология управления, практическая психология в органах внутренних дел. – М.: ИМЦ ГУК МВД РФ, 2002. – 376 с.
16. Прыгунов П.Я. Психологическое обеспечение специальных операций: ролевое поведение. Учебное пособие. – Изд-во Европ. ун-та (финансы, информ. системы, менеджм. и бизнес), 2000. – 303 с.

17. Ратинов А.Р. Судебная психология для следователей. – М.: ООО Издательство «Юрлитинформ», 2001. – 352 с.
18. Романов В.В. Актуальные проблемы судебно-психологической экспертизы в уголовном и гражданском процессе. – Учебное пособие. – М.: МПСИ, Издательство НПО «МОДЭК», 2001. – 48 с.
19. Символика тюрем: Нравы уголовного мира всех стран и народов / Сост. Н.В. Трус. – Мн.: Литература, 1996. – 512 с.
20. Столяренко А.М. Экстремальная психопедагогика: Учебное пособие для вузов. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 607 с.
21. Чуфаровский Ю.В. Психология оперативно-розыскной деятельности. – М.: Изд-во «МЗ-Пресс», 2001. – 208 с.
22. Энциклопедия юридической психологии / Под общ. ред. проф. Столяренко А.М. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, Закон и право, 2003. – 607 с.
23. Юридическая психология: Хрестоматия / Сост. В.В. Романов, Е.В. Романова. – М.: Юристъ, 2000. – 448 с.